

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

ן

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

(כד) עמן עלל ידו בלזר. גיורה חמה שבשיעברוה מן האור ופינה רקנית מחמם ידו בתוכו ודומה לו (בד"ה ז' ל"ה) בשלו בסירות ובללחת ובדודים. ומשום רבינו ילחק הלוי שמעתי בללחת מל' תרגום ויבקע וללח בשעת הלנה והגליד ע"ש שהקו' והגליד מנקעין וכולחין הידלי. ואני שמעתי בללחת קרע החלוק שקורים פאנד"אדורי בלע"ו כלומר טומיה בחיקו (סא"א) : (כה) לץ תכה ופתי יערים. מכות פרעה ומלחמ' עמלק החכים יתרו ונתגייר : (כו) משדד אב יברוח אס. מזריח אס: בן מביש ומחסי'. דרכו ע"י שראתה שרה את בן הגר המזרי' משחק לע"א וג"ע גרס זה שנשחלחה אמו (בראשית כ"ח) וירע הדבר צעיני אנרהס: (כז) חדל בני לשמוע וגו'. מקרא קצר הוא וזהו פירושו חדל בני לשגות מאמרי דעת בשביל לשמוע מוסר. חדל לשגות כמו מלשגות וכן וחדל לעשו' הפסח (במדבר ע') וכן כי חדל לספור (בראשית מ"א) : (כח) עד בליעל יליץ משפט. יעיד לאדם מליצת משפטי יסורין ומיתה: ופי רשעים יבלע און. האון יבלעהו : (כט) נכונו לללים. הקב"ה זאן לו ששטים של זרעת לזה הלן המספר בל"הר:

ב (ב) נחם כנפיר אימת מלך מתעברו:

(כד) טמן עצל ידו בצלחת גם אל פיהו לא ישיבנה: (כה) לץ תכה ופתי יערים והוכיח לנבון יבין דעת: (כו) משדד אב יברוח אס בן מביש ומחפיר: (כז) חדל בני לשמע מוסר לשגות מאמרי דעת: (כח) עד בליעל יליץ משפט ופי רשעים יבלע און: (כט) נכונו ללצים שפטים ומלהמות לגו כסילים:

כ

(א) לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם: (ב) נחם בכפיר אימת מלך מתעברו חוטא נפשו:

כבוד

ב א ו ר

השליטה. (כד) בצלחת, כתב הרד"ק (שרש בלח) פירוש קדרה או קערה וי"ל שהוא כמו חיק והוא הנכון לענין הפסוק ע"כ, והנה לפירוש הראשון (שהוא דעת יתר הפרשים וגם החכם געועניז הסכים לזה) יהיה הכוונה שאם גם הושיט ידו אל הקערה ולאה להשיב אוכל אל פיהו, אולם ישה אמר הרד"ק כי הפי' השני יותר נראה כי לפי' הראשון לא יולדק היטיב מלת טמן וכן פירש רש"י. (כז) משדד אב, כל המצתיקים והמפרשים מצני עאנו שראיתי (מלבד הנשדי) יבארו הפסוק בהיפך ושיעורו בן מביש ומחפיר משדד אב וגו' ולכן לא רציתי להעזי מחי נגדם ותרגמתי ע"פ דעתם, אס גם לבני

(כד) האט דער פוילע דיא האנד אין דען שאאס געלעגט, ברינגט ער זיא זעלבסט נאך זיינעם מונדע ניכט.

(כה) שלאגע דען שפעטטער, זא ווירד דער אונבעזאגנענע אויפמערקזאם,

דען פערשטענדיגען וויזע נור צורעכט, זא ערלאנגט ער איינזיכט.

(כו) איין שענדליכער נידערטרעכטיגער זאהן ריכטעט דען פאטער צו גרונדע,

אונד ברינגט דיא מוטטער אינו עלענד.

(כז) היטע דיק מיין זאהן זאלער לעהרע צו פאלגען, דיא פאם וויזען אינטערריכטע דיק אבפיהרען קעננטע.

(כח) איין נידערטרעכטיגער צייגע ווייס איינע רעכטסזאכע בערעדעט פארצוטראגען,

דער מונד דער פרעפאלער פערשטעהט דאז אונרעכט צו פעהריללען.

(כט) דעם שפעטטער זינד ציכטיגונגען געוויס, אונד שלעגע דעם ריקקען דער טהארען.

כ

(א) דער וויין איזט איין שוועטצער, בערוישענדער טראנק איין אונגעשטימער,

ווער זך אירנען הינגיכט, ווירד ניע וויזע.

(ב) כורכטיבאר וויא לעווענגעברילל איזט דעם קעניגס צארן, ווער איהן רייטצט ברינגט זיך אין געפאהר.

אים

לכני לא יחזובן כי לדעתי הדברי' הם כנחנס ומשדר אז וגו' הוא נזא המאשר, והכוונה במשדר אז, על הכן היורד לנכסים בחיי חביו, ויורה היתר לעלמו לעשות מלאכתו ברמיה באמרו הלא משלי אני נוטל, ומבריה אזו על הכן אשר אחר מיתז חביו בעת נחלו, יסיר את אמו מהיות גברת הבית כאשר הית' בחיי בעלה, הוא בן מביש ומחפיר, ויתורגס: (ווער דען פאטער פערזאונג טרייעט, ווער דיא מוטטער פאן דער הויזפערזאונג פערטעסט, איזט איין זא"ו). (כ"י) הדל בני, גם פה הלכתי בעקבות המפרשים, גם אס באמת לא ישר בעיני כלל לבאר מוסר על עלת רעה, כי לא מזינו לו חבר — והנה אין ספק, כי לפני הנשדי היה נוסחא אחרת אשר תסיר כל המכשלות, כי הוא תרגס פרש ברי(מדרך רעה) ושמע מרדוחא ולא תשגא מן מאמרי דפומה. ומפי ידידי מהרמ"ל שמעתי פירוש נאה ומקובל בזה, והוא שהכוונה חל מזה בני, לשמוע מוסר ובכל זאת לשגות מאמרי דעת, כמאמר ז"ל מוטב שיהיו שוגגין וא יהיו מזידין, ויתורגס ל"ל" (פערן זייח

עם פאן דיר ויין זאהן געהרע זאלוהערען אונד דאך זאלו ווייכען פאן וויזען אונטערריכטע). (כה) עד בליעל, יודע להלין עדותו נמשכט לזכות את איש העושק אשר שכרו, וכן פי רשעים יבלע, יכסה (בענין כבלע את הקדש ומתו במדבר ד' כ') את האון מבלי הגיד אותו בדין.

כ (א) לץ היין, לדעת הראש"ע יחסר מלת איש, ושעורו איש היין ואיש השכר, והנכון כדעת הרא"א שהחכם יגשים את היין (פערזאניפילירט) כדרך המליכה, ולץ הוא זענין המלין כאשר כבר הערתי ע"ז במ"א, כלומר איש המרבה לדבר, כאמרם ז"ל נכנס יין יאש אודי הומה, כמו ישנו לערב יהמו כלכל (תהלים נ"ט ז') ורבים נמזהו שענינים התרגשות יתערות (זערוען, טאבען). כל שוגה, כמו ולמה תשנה בני בזרה דלעיל. (ב) נהם ככפיד אימת מלך, עיין לעיל (י"ט י"ב). מחעברו חומא נפשו, פעל עבר אס הוא מגזרת עברה לא ימלא אך בהתפעל; ואס כן לדקו דברי המפרשים, וקר מעליהם תלונות החכם רא"א עיין בדבריו

מכעיסו: (ג) כבוד לאיש שבת מריב. לנוח ממריבה וכל אויל שאינו שבת מריב חגלה קלונו: (ד) מחורף עלל לא יחרש. מפני הלנה יושב העלל ואינו עושה במלאכ' ואינו עוסק בתור': (ה) מים עמוקים עלה בלב איש. הלכה בלב חכם. כתומות ואיש תבונה ידלנה. והלמיד נבון אודלה אותה ממעיו: (ו) רב אים יקרא איש חסדו. הרבה יש ב"א הבוטחים על אוהביהם המבטיחים אותם חסד וקוראים להם בעת דוחקם. איש חסדו המבטיח לולעשו' חסד: ואיש אמונים מי ימלא. המבטיח ועושה: (ה) מלך יושב על כסא דין. יש לפרשו כנגד הקב"ה ויש לפרשו כנגד שופטי אמת: (יב) און שומעת ועין רואה וכו'. כלומר מעשה ידיו הם והוא חפץ באון שומעת ועין הרואה את הנולד: (יג) אל תאהב שינה פן תורש. כי תעשה רש: (יד) רע רע יאמר הקונה. הקונה תורה על ידי הדחק ויסורי רעבון אומר אוי לי על רעה זאת והלכה הזאת וכשהולך לו מלא חכמה אז יתהלל על הלער שנלעער: ואזל לו. והולך

ב א ו ר

בדבריו. (ג) וכל אויל יהגלע, כנר אמרתי לעיל (י"ז) שרש גלע עניונו כי יחמץ לכבו בריב, ולזה תרגמתי שבת (רוהיג בויי בען) להשוות ההתנגדות, וכבר אמר בן מלך שרשו ישנ או שבת, ולפי תרגומי יתחברו שתי ההוראות יחדיו

- (ג) כבוד לאיש שבת מריב וכל אויל יתגלע:
- (ד) מחורף עצל לא יחרש ישאר בקציר ואין:
- (ה) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה:
- (ו) רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא:
- (ז) מתהלך בתמו צדיק אשרי בניו אחריו:
- (ח) מלך יושב על כסא דין מזרה בעיניו כל רע:
- (ט) מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מהטאתי:
- (י) אבן ואבן איפה ואיפה תועבת יהוה גם שניהם:
- (יא) גם במעלליו יתנכר נער אסוף ואם ישר פעלו:
- (יב) און שומעת ועין ראה יהוה עשה גם שניהם:
- (יג) אל תאהב שנה פן תורש פקה עיניך שבע לך:
- (יד) רע רע יאמר הקונה ואזל לו אז יתהלל:

ושאל קרי

כאשר יבין המשכיל. (ד) מחורף עצל, תרגמתי כדעת הראב"ע שנחלפה המ"ס בני"ת ושעורו במרף, כי הוא נכון יותר כפי סדר המאמרי, ומרף הוא ימי הגשמי' שהם עת הזריעה כנודע זאת מדחו"ל, וע"ן ספר

יש

(ג) אים שטרייטע רוהיג בלייבען, צייגט דעם מאַננעם ווירדע, נור דער טהאַר עראייפערט זיך.

(ד) דער פּוילע פּפליגט אין רויהער יאַהרסצייט ניכט, צור ערנדטעצייט זוכט ער, אונד פּינדעט ניכטס.

(ה) ליענט אויך איין ראַטהשלוס אין דעם מענשען הערצען וויא טיעפֿע וואַסער,

ווייס דאָך דער פֿערנינפֿטיגע איהן הערויף צו שעפֿען.

(ו) דער געוועהנליכע מענש הייסט נור זיינען גינסט לינג וויללקאַממען,

דער וואַהרהאַפֿט פֿראַממע אַבער ניממט יעדען פֿריינדליך אויף.

(ז) דער פֿראַממע, דער אין אונשולד וואַנדעלט, הינטערלעסט זיינען קינדערן הייל.

(ח) איין קעניג, דער זעלבסט צו געריכטע זיטצט, צערשטרייעט דיא בעזען מיט זיינעם בליקע.

(ט) ווער קאַן זיך ריהמען: „איך האַבע מיין הערץ געלייט טערט,

בין ריין פֿאַן זינדען! —“

(י) צווייערלייאַגעווייכטשטיינע, צווייערלייאַ שעפֿעלמאַאַם, ביידע זינד גאַטט איין גרייל.

(יא) שאַן דער קנאַבע גיבט אין זיינעם טהון צו ערקעננען, אָב איינסט זיין ווירקען ריין אונד רעדליך זיין ווירד.

(יב) דאַ אָהר האַרבע אויף, אויך דאַ אויגע זייא אויפֿֿ מערקזאַם,

פֿעראיינט צו ווירקען האַט זיא גאַטט ערשאַפֿען. זייא ניכט דעם שלאַפֿע ערגעבען, דוא מעכטעסט פֿערֿ אַרמען;

האַלטע דיינע אויגען וואַך, האַסט דוא בראַד צור גניגע. „שלעכט, שלעכט (איזט דיא וואַארע)!“ שפּריכט דער קייפֿער;

איזט זיא איהם אַבער צוגעשלאַגען, דאַן ריהמט ער זיך דעם קויפֿעם.

עס

ספר המלים להחכם געווען. ניוט (שרש חרף). (ה) מים עבוקים עצה בלב איש, לדעתי הכוונה כי אם גם לפעמים העלה בלב איש כמים עמוקים ולא יראה לגלותה לזולתו, הנה האיש תכונה יודע לדלותה ולהוליאה הקולה בחכמתו. (ו) רב אדם, הכוונה, כי רוב בני אדם יגמלו טוב ויקראו לשלחם אך האנשי אשר יטו אליהם חסד להתענג בחברתם, אולם האיש אמונים, שלחו ערוך לכל הנאים יהי מי איהיה ויקבל כלם בסבר פני אמות. הפירוט הזה שמעתי מפי ידידי מהר"ם לנדא בשם דודו זקינו הגאון כ"ש מו"ה משה פישערז"ל והוא נכון ויקר עד מאוד. ולולא איראיתי הייתי אומר, כי הו"ו של חסדו נוסף כמו בנו בעור ועוד כהנה, ושעורו, כי אנשי רבי'ש אקרא הקורא להם איש חסד, ובאמת איש אמונים וכו' ויתורגם (פיע) לע הענטען ווערדען לווטר הילדטהעטיג גענעננט דאך דער וועהרהפֿט עדלע חיוט זעלטען לו פֿינדען. (ח ט) תרגמתי כפי דעת רוב המפרשי' אם גם בעיני אינו רחוק לפתרו כדעת רש"י שנוון במלך על מלך מלני המלכים, ואז אני הפסוקים נדבקים, כלומר אם הקב"ה יושב לדין עמים לזרות בעיניו כל הרשעים, אז מי יאמר זכיתי לבי וגו'.

כי אין לדיק בארץ וגו'. (י) אבן ואבן, כבדה וקלה, וכן איפה ואיפה גדולה וקטנה. גם שניהם יש גם שהוא אך לאמת ולחזק, ועיין ספר המלים להחכם געוועניוס. (יא) גם במעלליו, אין להוליא מעלליו ממשמעו, והכוונה גם הנער יתנבר במעלליו, אם בעת היותו לאיש, אך וישר יהיה פעלו. (יב) און שומעת, לדעתי הוא אזכרה לדין שלא למראה עיניו ולא למשמע און לבד יספוט, אך יבקר תמיד לברר האמת משני החושים יחד, באזניו ישמע דברי ריבות מבעלי הדיני, ובעיניו יביט אם לא הכרת פניהם ותנועתם תענה בהם; ושעור הכתוב, אחן להיות שומעת, ועין להיות רואה, ה' עשה גם שניהם. (יד) רע רע, יודע כי בן דרך התגרים, ואולי הפסוק הזה נמאך על לפני פניו, ואמר כי גם במספר כריך להיות אחן שומעת ועין רואה, כי אם הקונה יאמר רע רע, הנה נכר בפניו, כי נפשו חשקה בדבר הזה ויתהללל אם אהול לו.

והולך לו: (יז) ערב לחם
 לחם שקר: ניאוף א"א:
 אחר ימלא פיהו חמץ.
 אבנים דקות וכן ויגרס בחמץ
 (אינה ג'): (יח) מחשבות
 בענה חבון. מלחמה אם
 זאת להלחם כנגד השטן בא
 בתחבולות תשובה ותפלה
 ותענית: (יט) גולה
 סוד הולך רכיל ולפניה
 שפתיו. המדבר חלקות
 לפחיתך ולהסיחך: (כ)
 מקלל אביו ידעך גרו באישון
 חשך. בהנשיף ובהזיר
 החשך כלומר תבא הרעה:
 (כא) נחלה מבוהלת
 בראשונה. שנחלה למהר
 וליטול תחלה כגון בני גד
 ובני ראובן שמהרו ליטול
 חלקם בעבר הירדן ודברו
 בנחלה שאל' (במדבר ל' 3)
 גדרות לאן נבנה למקיניו
 פה וערים לטפינו עשו את
 העיקר טפל שהקדימו לאדם
 לטפס: ואחרית' לא תבורך.
 שגלו כמה שנים קודם שאר
 השבטים כמו שמפורש בסדר
 עולם. ובמדרש רבי נתחומא
 בשנת שמים לאזו ויער ה'
 את רוח מלך אשור וגומר
 ואשר השבטים גלו בשנת
 ש' לחזקיהו היא התשיעית
 להושע בן אלה: (כה) מוקש
 אדם ילב קידש. כשאדם
 נכשל ונוקש בעבירו מקלקל
 את קדושתו כמו ושתו ולעו
 (עובדיה א'): ואחר נדרים
 לבקר. לריך אדם לחזור
 אחר קרבנות לגדור ולהביא
 ולבקש על נפשו: (כו) מזרה
 רשעים. פרעה וחילו: מלך
 חכם. הקב"ה: וישב עליהם
 אופן. וינהגו בכבודות
 (שמות י"ד) כנגד והכבד את
 לבו (שם ה'):

נר

(טו) יש זהב ורב פנינים
 וכלי יקר שפתי דעת:
 (טז) לקח בגדו כי ערב זר
 ובעד נכרים חבלהו:
 (יז) ערב לאיש לחם שקר
 ואחר ימלא פיהו חמץ:
 (יח) מחשבות בעצה תכון
 ובתחבולות עשה מלחמה:
 (יט) גולה סוד הולך רכיל
 ולפתה שפתיו לא תתערב:
 (כ) מקלל אביו ואמו
 ידעך גרו באישון חשך:
 (כא) נחלה מבחלת בראשונה
 ואחריתה לא תברך:
 (כב) אל תאמר אשלמה רע
 קנה ליהוה וישע לך:
 (כג) תועבת יהוה אבן ואבן
 ומאזני מרמה לא טוב:
 (כד) מיהוה מצעדי גבר
 ואדם מה יבין דרכו:
 (כה) מוקש אדם ילע קדש
 ואחר נדרים לבקר:
 (כו) מזרה רשעים מלך חכם
 וישב עליהם אופן:

נכדיה קרי. באשון קרי. מבהלת קרי.

ב א ו ר

(טו) ורב פנינים, מלת רב מושך אחר עמו, יש רב זהב ורב פנינים. וכלי יקר, בא הסמיכות על
 שם המקרה תחת התואר יקר, כי יקר הוא התאר כמו איש יקר, ויקר הוא השם כמו וכל הנאים
 יתנו

נר

משלי כ

באור נא

(טו) עם גיכט גאלד אונד ערעלשטיינע דיא מענגע;
 פֿערשטענדיגע ליפפען אבער זינד איין זעלטענעם קליינאָד.
 (טז) ניממט איהם דאָ קלייד וועג, דען ער וואָר בירגע
 פֿיר איינען אַנדערן,
 פֿענדעט איהן פֿיר פֿרעמדע שולד.
 (יז) דורך בעטרוג ערוואָרבענעם בראָד שמעקט צוואָר זיס,
 נאַכהער אַבער איזט דער מונד פֿאַללער קיזעל.
 (יח) בייא בעראַטהונג געלינגען ענטווייפֿע;
 קריעגע פֿיהרען מוס מאַן דורך קלוגע לייטונג.
 (יט) דער שוועטצער פֿעררעטה יעדעס געהיימיניס,
 דאָרום לאַססע דיך מיט קיינעם פלודערער איין.
 (כ) ווער פֿאַטער אָדער מוטטער שילט,
 דעססען לייכט ערלישט אין שוואַרצער פֿינסטערניס.
 (כא) איין פֿערמעגען, וואָצו מאַן לייכט געלאַנגט,
 ברינגט אַם ענדע קיין גערייהען.
 (כב) שפּריך ניגֿט, „איך ווילל דאָ בעזע פֿערגעלטען“
 האַפֿע נור צו גאַטט, ער ווירד דיר העלפֿען.
 (כג) צווייערלייא שטיינע זינד גאַטט איין גרייל,
 אונד פֿאַלשע וואַגע איזט איהם צו ווידער.
 (כד) יעדער שייטט דעם מענשען איזט פֿאַן גאַטט בעשטיממט,
 וויא קאַן דער ערדענוואָהן וויכסען וואָהין זיין וועג איהן
 פֿיהרט?
 (כה) דעם מענשען פֿאַללשטריק איזט, צו פֿאַראַייליג דעם
 הייליגטהומע געלאָבען,
 אונד ערשט נאָך געטהאָנעם געליכדע, אונטערוואַען.
 (כו) עם וואָרפֿעלט דיא בעזען איין וויזער קעניג,
 נאַכדעם ער דאָ ראָד (דעם דרעשוואַגענס) איבער
 זיא געפֿיהרט.

יתנו יקר ואין זה זר כנודע
 לכל משכיל בלשון עברית.
 (טז) לקח בגדו, קירא
 ומלוה למלוה שיקח בגד
 הערב כי מדוע ערב לזר.
 ובעד נכרים, לפי הכתיב
 נכרים המה הלויין כזר
 במאמר הראשון, ולפי הקרי
 נכריה מוסב על המזב.
 (יז) לדם שקר, לחם המושג
 ע"ש קרורתמי'ינעס בענין
 מים גנובים ימתקו דלעיל.
 חצץ, המה אבנים קטנים,
 ופעמים מבלי דעת הא"ב
 יתערבו בתוך העיס'ויהקו
 את שיני האוכל וכן בלחם
 שקר. (יח) מדישבות בעצה
 הבון, אשר תכון ביחיד,
 כי על כל מחשבה ומחשבה
 ידבר כאשר פערנו פעמים
 אין מספר. ובתחבולות,
 עיין מה שכתבתי לעיל (א'
 ה') בהוראת תחבולה וא"כ
 שני המאמרים תואמים,
 כאשר יבין המשכיל.
 (יט) גולה סוד, ענינו היסוד,
 הולך רכיל, והוא האיש
 אשר ילך מבית לבית ויספר
 לזה מה שמע אוראה מזה
 (עיין לא תלך רכיל ויקרא
 י"ט ט"ז) הוא יגלה סוד,
 ולכן אל תתערב עם פותה
 שפתים, ופותה הוא מענין
 הרחבה כמו יפת ה' ליפת
 (בראשית ט' כ"ו) בדעת בן
 מלך, והוא אשר יפער סיו

דיא

תמיד לדבר. (כא) נהלה מבהלה, כמו שכתב הרלב"ג כי הנחלה הנאה לאדם מבלי
 עמל ויגיעה, לא תיקר בעיניו ולא ישתדל ביותר לשמרה, והנה הכתיב הוא מבחלת בחי"ת,
 וסירט צו החכם געזעניוס שהוא בל' ערבי כילות (גייטליג זיין) ויתורגם (זיין ערגייטלעטע פֿערט
 מעגען, ברינגט אַס ענדע קיינען זעגען). (כג) ומאזני מרמה לא טוב, תרגמתי ע"פ הכסדי
 שאמר לא ספיר קדמוי, כאלו נכתב לא טוב בעיניו, וכבר הערנו כי בלשון עברי השלילה אחר החיוב
 הוא לחוק. (כד) מה' מצעדי גבר, כאן נטה החכם לדעת המאמינים בגורה קדומה (פֿאָרהערבע־
 טייטשוונג) כאשר התאמן לחוק הדעת הזאת בספר קהלת בנמה מקומות, ואמר מה' כוננו כל
 מעשי אדם ותחבולותיו, וכל השתדלות ומריבות אנוש לבחור את דרכו אך הכל וריק, כי לא יוכל
 לשנות את פתגם הקדום. (כה) מוקש אדם, הכוונה כאשר באר בן מלך, שמוקש הוא לאדם, אם ימהר
 לנדור נדר ואחר כך יבקר אם יש לאל ידו להשלי' נדרו, וילע הוא לדעת הנ"ל משרש לוע, וענינו
 דבור בלשון חכמינו ז"ל, לעי באורייתא, והחכם געזעניוס אמר שילע בערבי הוא הדבור בלי השכלה
 (חוכפֿאָרזיכטיג טפרעכען). (כו) וישב עליהם אופן, תרגמתי בדעת הראש"ע, ששעורו וכבר
 השיב עליהם האופן, כי כן הוראת הוי"ו לפעמים (עיין מכלול לרד"ק) והמשל הזה ליקח מענין
 הדישה שמענינים אופן העגלה על התנואה ואח"כ זורה לרוח.

- (כו) נַר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם
חֹפֶשׂ כָּל-חֲדָרֵי-בֵטֶן:
- (כז) חֶסֶד וְאֱמֶת יִצְרוּ-מֶלֶךְ
וְסֶעֶד בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ:
- (כח) תִּפְאַרֶת בַּחֲוָרִים כָּהֵם
וְהַדָּר זִקְנִים שׁוֹיְבָה:
- (כט) חֲבָרוֹת פָּצַע תִּמְרִיק בָּרַע
וּמִכּוֹת חֲדָרֵי-בֵטֶן:

כא

- (א) פִּלְגֵי-מַיִם לֵב-מֶלֶךְ בִּיד-יְהוָה
עַל-כֵּן אֲשֶׁר יִחַפֵּץ יִטְנֶנּוּ:
- (ב) כָּל-דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׂר בְּעֵינָיו
וְתִכֵּן לִבּוֹת יְהוָה:
- (ג) עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט
נִבְחַר לִיהוָה מִזִּבְחָה:
- (ד) רוּם עֵינַיִם וּרְחִיב-לֵב
נַר רְשָׁעִים חֲטָאת:
- (ה) מַחֲשָׁבוֹת חֲרוּץ אֶךְ-לְמוֹתָר
וְכָל-אֵץ אֶךְ-לְמַחֲסוֹר:
- (ו) פֶּעַל אֲצָרוֹת בְּלִשׁוֹן שֶׁקֶר
הֵבֵל נִדְף מִבִּקְשֵׁי-מוֹת:
- (ז) שֶׁד-רְשָׁעִים יִגּוֹרֵם
כִּי מֵאֲנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט:
- (ח) הַפְּכַפֵּךְ דֶּרֶךְ אִישׁ וּזָר
וּזָד יִשָּׂר פֶּעֲלוֹ:

חמרוק קרי

(כו) נר ה' נשמת אדם. הנשמה שנקרבו מעידה עליו דבין: (כט) תפארת בחורי' כחם. כמו שתפארת בחורי' כחם בן הדרת זקנים שיבה: (ל) חבורות פצע תמרוק ברע. דרשו רבותינו הממרוק עלמו לדבר עזירה סוף בא לידי פלעי' וחבורות: ומכות חדרי בטן. זה הדרוקן:

כא (ב) כל דרך איש ישר בעיניו ותוכן. ומונה: (ד) רום עינים. גסות הרוח ורחב לב חפץ למלאות תאות לבו הוא ניר של רשעים חרישותם ומחשבותם הוא חטאתם: (ה) מחשבות חרוץ. אדם ישר המתהלך באמת ובמשפט חרוץ: אך למותר. להללחה ולריוח באות: וכל אץ. דוחק את השעה: (ו) פועל אולרות. להרבות הון: בלשון שקר הבל נדף וגו'. מוקשי (ס"א מבקשי) מות הם לו: (ז) יגורם. יגור אתם: (ח) הפכפך דרך איש זור. איש והוא זרמן המלוה דרכו הפכפך: ובית

באור

(כו) נר ה' נשמת אדם, נשמת אדם היא נר ביד ה' ובה חופש חדרי לבו, כוון בזה על השופט הפנימי דען וזיכר נעלזיכען ריכטער (דחז געז וויסטען). (כט) תפארת בחורים, כאשר תפארת בחורי' הוא הכח והתעלמות בן הדרת זקנים השיבה המורה על אפיסת כח. (ל) חמרוק, תרגמתי כדעת הראב"ע, שתמרוק הוא מענין ומרק ושטף צמים (ויקרא ו' כ"א), והביונה, שחבורות פלע ומכות חדרי בטן